

Een toekomstbestendig bibliotheekwerk gemeente Boxtel

Herpositioneren van de bibliotheekfuncties als gevolg
van de maatschappelijke, economische en
technologische ontwikkelingen

Een kaderstellende nota

Gemeente Boxtel
Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling
Caren Julien
Beleidsmedewerker K&C
Postbus 10000
5280 DA Boxtel
Tel: 0411 655 288
cju@boxtel.nl

10 april 2015

Inleiding

Het bibliotheekbestel is in transitie. Per 1 januari 2015 is de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) ofwel de bibliotheekwet van kracht geworden. Taken op landelijk niveau worden overgenomen door de Koninklijke Bibliotheek (KB) en verschillende partijen werken samen of zijn gefuseerd. Op lokaal niveau neemt het aantal bibliotheekvestigingen af of is er helemaal geen bibliotheekvoorziening meer aanwezig, bibliotheken veranderen van vorm en in sommige gemeenten wordt gekeken naar commerciële invullingen (van de functies) van de bibliotheekvoorziening.

Door internet, veranderd gedrag van de gebruikers van de bibliotheek, trendmatige daling van het aantal uitleningen, overheidsbezuinigingen en andere ontwikkelingen is de functie van de bibliotheek veranderd. De bibliotheekbepalingen zijn hun context verloren. Daardoor is onder meer de maatschappelijke functie van de openbare bibliotheek – die de basis voor beleid zou moeten zijn – niet meer gedefinieerd. Het openbare bibliotheekwerk heeft tot de eeuwwisseling een lange periode van continuïteit en stabiele groei gekend. In die periode was er in de praktijk maatschappelijke consensus over de functie en verschijningsvorm van de openbare bibliotheek. Het ontbreken van een wettelijke definitie van de openbare bibliotheek en van de maatschappelijke functie werd daardoor niet als een gebrek ervaren. Nieuwe en ingrijpende ontwikkelingen maken het noodzakelijk de maatschappelijke functie van de openbare bibliotheek opnieuw te doordenken en te definiëren. In de lokale besluitvorming over de budgetten voor het openbare bibliotheekwerk dient zich steeds vaker de vraag naar de invulling van de maatschappelijke functie van de openbare bibliotheek aan. De bouw van de digitale bibliotheek maakt dit vraagstuk extra actueel.

De bibliotheekwet (Wsob) heeft als doel het openbare bibliotheekwerk in Nederland opnieuw te definiëren en daarmee recht te doen aan de huidige bibliotheekpraktijk, maar ook ruimte te geven voor de uitdagingen van de toekomst. De verantwoordelijkheid voor het in stand houden van bibliotheken wordt door de wet bij de gemeente gelegd. Dit geeft de gemeenten ruimte om na te denken over wat de maatschappelijke bijdrage moet zijn van de bibliotheek en wat het mag kosten. Zo kunnen bibliotheken meegroeien met lokale behoeftes en wensen. Terwijl de minister de verantwoordelijkheid expliciet bij de lokale democratie legt, stuurt zij met de wet de gedachtegang van de gemeenten wel aan, door het maatschappelijk belang van openbare bibliotheken opnieuw te definiëren en vast te leggen.

Bij een bibliotheekvoorziening die midden in de maatschappij staat past een eigentijdse missie: de bibliotheek is het lokale fysieke en digitale informatieknooppunt dat de persoonlijke ontwikkeling van burgers stimuleert en faciliteert. (uit: De bibliotheek levert waarde.) In de kern is de missie van de bibliotheek waarde leveren. Daarbij hoort de vraag bij voor wie en in welke vorm. Niet alleen voor de bibliotheek maar ook voor gemeente als opdrachtgever. De gemeente Boxtel heeft nog geen formele beleidsmatige keuzes gemaakt over de prioritering omtrent de doelgroepen en functies van de bibliotheek.

In voorliggende notitie wordt u geïnformeerd over de nieuwe bibliotheekwet (Wsob), de noodzaak hiertoe en de gevolgen voor de gemeenten. Er wordt van uitgegaan dat u de bibliotheek toegankelijk wilt houden voor de inwoners van Boxtel. Om die reden wordt u gevraagd de kaders aan te geven voor de uitwerking van een toegankelijke, toekomstbestendige en betaalbare lokale bibliotheekvoorziening in de gemeente Boxtel.

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Aanleiding	5
1.1. Doel van de notitie	5
1.2. De Buxtelse bibliotheekvoorziening	5
1.3. Bibliotheek de Meierij	5
2. De bibliotheekwet: noodzaak, doel en karakter	5
2.1. Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)	5
2.2. Noodzaak van de nieuwe wet	6
2.3. Doel van de bibliotheekwet	6
2.4. Karakter van de bibliotheekwet	6
2.5. Beleidsvrijheid van de gemeenten	6
3. Stelselwijzigingen van de bibliotheekwet	7
3.1. Toekomstbestendig	7
3.2. Stelselwijzigingen	7
3.3. De digitale bibliotheek	8
3.4. De fysieke bibliotheek	9
4. Uitgangspunten	10
4.1. De publieke waarden van de openbare bibliotheek	10
4.2. De maatschappelijke functies van de openbare bibliotheek	10
5. Rolverdeling tussen de overheden	11
5.1. Het Rijk	12
5.2. De Provincie	12
5.3. De Gemeente	12
5.3.1. Geen zorgplicht	13
5.3.2. Certificering lokaal bibliotheekwerk	13
5.3.3. Uitname uit het gemeentefonds	13
6. Versterking netwerkenkarakter van bibliotheekstelsel	14
6.1. Een netwerk van bibliotheekorganisaties	14
6.2. Activiteiten in het netwerk	15
6.3. Netwerkverantwoordelijkheid	15
7. Toegang tot lidmaatschap	15
7.1. De bibliotheekgebruiker	16
7.2. Jeugdcontributie	16
7.3. Regeling gebruikers e-books	17
8. Ambitieniveau en accenten gemeente Buxtel	17
8.1. Toekomstbestendig bibliotheekwerk gemeente Buxtel	17
8.2. Publieke waarden en maatschappelijke functies	17
8.3. Profiel bibliotheekwerk Buxtel	17
8.4. Versterking lokale coalities en maatschappelijke initiatieven	18
8.5. Prioriteiten doelgroepen	18
8.6. Uitvoering van de bibliotheekwerk gemeente Buxtel	18
8.7. Uitgangspunten van de toekomstige bibliotheekfuncties	18
8.8. Evaluatiebepaling	18
9. Aanbevelingen	19
10. Vervolgtraject en planning	

1. Aanleiding

De bibliotheekwet, voluit Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) is op 1 januari 2015 van kracht geworden. De wet vervangt het sterk verouderde wettelijk kader voor het openbare bibliotheekwerk in de Wet op het specifiek cultuurbeleid (Wsc). Door de technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen zijn de functies van de bibliotheek veranderd. De nieuwe Bibliotheekwet speelt hierop in met twee stelselwijzigingen: de landelijke digitale bibliotheek die niet plaatsgebonden is (door het Rijk) en de lokale bibliotheek waarbij gemeenten hun eigen keuzes maken. In het voorliggend voorstel wordt u gevraagd keuzes te maken door de accenten en het financiële kader aan te geven voor de invulling van de lokale bibliotheekfuncties in Boxtel.

1.1. Doel van de notitie

De gemeente heeft nog geen beleidsmatige keuzes gemaakt over de prioritering omtrent de doelgroepen en functies van de bibliotheek. Om in het licht van maatschappelijke, technologische en economische ontwikkelingen gericht een toekomstbestendige invulling te kunnen geven aan het bibliotheekwerk in de gemeente Boxtel en de organisatie van het bibliotheekwerk te transformeren naar nieuwe uitvoeringsvormen, dienen kaderstellende keuzes door u gemaakt te worden.

1.2. De Boxtelse bibliotheekvoorziening

Het bibliotheekwerk in de gemeente Boxtel wordt verzorgd door de bibliotheek de Meierij. De gemeente Boxtel heeft een vaste locatie aan de Burgakker in Boxtel. Na sluiting van het Bibliotheekpunt in Liempde in 2015 is op initiatief van het Dorpsberaad Liempde, basisschool De Oversteek en bibliotheek de Meierij een concept ontwikkeld voor een uitleenpunt in de Brede School in Liempde waar zowel scholieren als leden van de bibliotheek vanaf augustus 2015 terecht kunnen.

1.3. Bibliotheek de Meierij

De bibliotheek werkt samen met de gemeenten Boxtel, Schijndel, Sint-Michielsgestel, Sint-Oedenrode en Vught. De toekomst van het samenwerkingsverband tussen deze gemeenten kan mogelijk in deze omvang vanaf 2016 geen vervolg krijgen vanwege de gemeentelijke fusie van Schijndel en Sint-Oedenrode met de gemeente Veghel. Deze laatste gemeente heeft een samenwerking met Noord Oost Brabantse Bibliotheken (NOBB). Er wordt niet uitgesloten dat de gemeenten Schijndel en Sint-Oedenrode de samenwerking met betrekking tot het bibliotheekwerk in Oss voortzetten.

2. De Bibliotheekwet, noodzaak, doel en karakter

2.1. Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)

De bibliotheekwet is op 1 januari 2015 van kracht geworden. De wet vervangt het wettelijk kader voor het openbare bibliotheekwerk in de Wet op het specifiek cultuurbeleid (Wsc). Het kader bood geen adequate basis meer voor de huidige praktijk van het bibliotheekwerk, waardoor actualisering nodig was. De oude wet ging nog uit van de bibliotheek als een fysieke vorm ('een gebouw met boeken, kranten en tijdschriften') waar je alleen fysieke boeken kunt lenen. Door de technologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen zijn de functies van de bibliotheek

veranderd. Inwoners hoeven niet langer naar de bibliotheek om informatie te zoeken, omdat veel te vinden is op internet. Toch is voor veel mensen de bibliotheek nog steeds een prettige toegang tot kennis en cultuur. En is de bibliotheek belangrijk in het onderwijs. Leerlingen vinden er allerlei informatie als aanvulling op wat ze op school krijgen. De nieuwe Bibliotheekwet speelt in op de veranderende maatschappij met twee stelselwijzigingen: de landelijke digitale bibliotheek die niet plaatsgebonden is en de lokale bibliotheek waarbij gemeenten hun eigen keuzes maken. De nadruk ligt op 'functies' in plaats van 'organisaties en gebouwen'. Nieuw is het 'open bestel' waar gemeenten de lokale bibliotheekfuncties opnieuw kunnen organiseren met bestaande én nieuwe partijen. Er wordt meer ruimte geboden voor innovatie en minder aandacht voor de uitleenfunctie.

2.2. Noodzaak van de nieuwe wet

In de afgelopen decennia hebben grote technologische, maatschappelijke en institutionele ontwikkelingen plaatsgevonden waardoor het wenselijk is om de wettelijke bepalingen ten aanzien van openbare bibliotheken te actualiseren en de landelijke digitale openbare bibliotheek vorm te geven. Internet is niet meer weg te denken uit ons leven en vormt voor veel mensen de belangrijkste bron van informatie. Van informatie schaarste is allang geen sprake meer. We zijn anders gaan lezen en minder van papier. De bezuinigingsrondes als gevolg van de financiële en economische crisis maken duidelijk dat er geen gemeenschappelijke opvattingen meer bestaan over wat een openbare bibliotheek is en moet doen, noch of het werkelijk een publieke functie is en dus met publieke financiële middelen ondersteund moet worden. Hierdoor werd de legitimatievraag steeds vaker gesteld. Vanwege de veranderde context en de discussie over de maatschappelijke rol van de openbare bibliotheek heeft de landelijke politiek besloten een nieuwe bibliotheekwet te ontwerpen. In de nieuwe wet is naast de klassieke fysieke voorziening plaats gemaakt voor digitale bibliotheektaken.

2.3. Doel van de bibliotheekwet

De bibliotheekwet heeft als doel het openbare bibliotheekwerk in Nederland opnieuw te definiëren en daarmee recht te doen aan de huidige bibliotheekpraktijk, maar ook ruimte te geven voor de uitdagingen van de toekomst.

2.4. Karakter van de bibliotheekwet

De Wsob geeft het kader waarbinnen het bibliotheekwerk gedaan moet en kan worden. Op veel punten zijn de bewoordingen van de wet zo algemeen gesteld dat het meer doet denken aan een beleidsdocument dan een juridische tekst. Het is wat dit betreft eerder een richtinggevend stuk dan een set met regels waarmee iemand naar de rechter zou kunnen stappen om zaken af te dwingen. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) geeft als reden voor deze ruimte dat de verantwoordelijkheid voor het bibliotheekwerk moet blijven waar het volgens haar primair hoort, namelijk bij de lokale overheden en de branche. Daarom heeft zij niet meer willen voorschrijven dan volgens haar nodig is. Zoals eerder gezegd laat de wet zich dus lezen als een beleidsstuk. Er is veel ruimte gelaten in de wet, die past bij het decentrale karakter van het stelsel. Ruimte voor lokale invulling en maatwerk, die de minister moet laten voor het gemeentelijke beleid.

2.5. Beleidsvrijheid gemeenten

In de Wsob zijn geen harde verplichtingen te vinden voor gemeenten en dus wordt de beleidsvrijheid van gemeenten niet ingeperkt als het gaat om het bibliotheekwerk. De minister heeft aangegeven dat hier bewust voor is gekozen. De primaire verantwoordelijkheid voor het in stand houden van bibliotheken wordt door de wet bij de

gemeente gelegd. Dit geeft de gemeenten ruimte om na te denken over wat de maatschappelijke bijdrage moet zijn van de bibliotheek en wat het mag kosten. Zo kunnen bibliotheken meegroeien met lokale behoeftes en wensen. Terwijl de minister de verantwoordelijkheid expliciet bij de lokale democratie legt, stuurt zij met de wet de gedachtegang van de gemeenten wel aan, door het maatschappelijk belang van openbare bibliotheken opnieuw te definiëren en vast te leggen.

De bibliotheekvoorziening blijft als maatschappelijke organisatie relevant, maar alleen wanneer deze aansluit bij de actuele lokale behoeften van leden, bezoekers en partners waarin men de meerwaarde kan laten zien. In dit proces moeten gemeenten keuzes maken. Zowel vanuit de financiële beperkingen als de beleidsambities met betrekking tot de lokale situatie en de maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan. Zij moeten om die redenen keuzes maken waarin vestigingen gesloten zullen worden, de huidige voorzieningen en dienstverlening omgevormd gaan worden om op deze manier - eigentijds en toekomstbestendig - te kunnen aansluiten op de lokale behoeften, en daarnaast de mogelijkheden te onderzoeken van de markt waarin alternatieve aanbieders een concurrerend aanbod doen voor het bibliotheekwerk.

3. Stelselwijzigingen van de bibliotheekwet

3.1. Toekomstbestendig

Digitalisering is de belangrijkste drijvende kracht bij de ontwikkelingen in de openbare bibliotheek. De impact van de digitalisering is zo groot, dat hier enkele essentiële elementen voor moeten worden geregeld. Ondertussen blijft de digitale wereld volop in ontwikkeling. Dit betekent dat het wettelijke kader voldoende ruimte voor nieuwe ontwikkelingen moet bieden. De regelgeving beperkt zich daarom tot het hoogst noodzakelijke om de digitale activiteiten van de openbare bibliotheek te borgen. Fysieke en digitale media verschillen in veel opzichten van elkaar: in techniek, in gebruiksmogelijkheden en in wijze van distributie. Beide zijn echter in het wetstelsel publieke bronnen van informatie, educatie en cultuur. In dit stelsel vormen de fysieke en de digitale bibliotheek daarom een twee-eenheid. De digitale bibliotheek versterkt het functioneren van de fysieke bibliotheek en andersom. De kern van het bibliotheekstelsel ligt op decentraal niveau bij de lokale bibliotheekorganisaties en de gemeenten. Lokale bibliotheken functioneren met elkaar in een netwerk. Dat is de kracht van het Nederlandse bibliotheekstelsel. Dit wetsvoorstel versterkt de netwerkstructuur van het bibliotheekstelsel.

3.2. Stelselwijzigingen

De wet speelt met twee stelselwijzigingen in op de maatschappelijke, technologische en economische ontwikkelingen van de afgelopen decennia. De nieuwe wet bevat twee stelselwijzigingen:

De digitale bibliotheek

De eerste stelselwijziging in de Bibliotheekwet voorziet in de versterking en uitbreiding van de landelijke digitale bibliotheek (Bibliotheek.nl). Hiervoor draagt het Rijk de verantwoordelijkheid. De uitvoering is opgedragen aan de Koninklijke Bibliotheek. De digitale bibliotheek is voor iedereen toegankelijk. Iedereen kan lid worden en het lidmaatschap is niet (meer) gekoppeld aan de lokale fysieke bibliotheek. De digitale bibliotheek wordt bekostigd door het Rijk door middel van ruim 12 miljoen uit het gemeentefonds te halen vanaf 2015. De uitname kan in de toekomst groeien met de beschikbaarheid van 'e-Content'.

De lokale bibliotheek

De tweede stelselwijziging heeft betrekking op de lokale bibliotheek. Hoewel de verantwoordelijkheid hiervoor bij de gemeente blijft, stelt de wet geen eisen (meer) aan de mate waarin of de wijze waarop een gemeente deze verantwoordelijkheid dient te nemen.

3.3. De digitale bibliotheek

De landelijke digitale bibliotheek is een plaats- en tijdonafhankelijke voor een ieder toegankelijke bibliotheekvoorziening.

De digitale bibliotheek wordt uit efficiencyoverwegingen centraal uitgevoerd en is een verantwoordelijkheid van de Minister. De wet beoogt de versnippering in het digitale domein tegen te gaan en de gebruikswaarde voor het publiek te vergroten. Met dat doel brengt de wet alle digitale activiteiten van de openbare bibliotheken, de Koninklijke Bibliotheek (KB) en digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren (DBNL) samen bij de KB. Het betreft de digitale activiteiten voor het algemene publiek en omvat zowel de infrastructuur als de content. Deze taken zullen worden uitgevoerd door de KB.

Digitale domein fundamenteel anders opgebouwd en nog niet geregeld

In alle sectoren van de samenleving nemen het aanbod en het gebruik van print af, terwijl het digitale aanbod en gebruik sterk groeien. Tegen deze achtergrond bouwt de openbare bibliotheekbranche met steun van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap sinds enkele jaren aan de digitale bibliotheek. De digitale bibliotheek zorgt er voor dat de openbare bibliotheken hun publieke taken ook in het digitale domein kunnen vervullen. Verwachting voor de langere termijn is een verder afnemend fysiek gebruik en een groeiend digitaal gebruik. Deze wet regelt structureel de aanwezigheid van de openbare bibliotheken in het digitale domein. En structureert de activiteiten van de openbare bibliotheek en een aantal verwante partijen in het digitale domein.

Eén digitale bibliotheek voor het algemene publiek

Er is één digitale bibliotheek Nederland voor het algemene publiek waarin in ieder geval de digitale activiteiten van de openbare bibliotheeksector, de KB en DBNL samenkomen. Deze digitale bibliotheek geeft toegang tot de collectie van de Europese digitale bibliotheek Europeana. De digitale bibliotheek kent twee onderdelen nl. de infrastructuur en de content. De digitale bibliotheek omvat rechtenvrije en auteursrechtelijk beschermde content. De rechtenvrije content is voor iedereen vrij toegankelijk.

Budget digitale content

De digitale bibliotheek moet kunnen beschikken over voldoende relevante content om voor het brede publiek van meerwaarde te zijn. De fysieke collectie wordt in de regel door individuele bibliotheken aangeschaft vanuit de lokale budgetten. De aanschaf van digitale media en de afkoop van rechten of licenties overstijgen het niveau van de individuele bibliotheek en kunnen alleen doelmatig op collectief niveau plaatsvinden. Uit efficiencyoverwegingen wordt de inkoop van digitale content voor de openbare bibliotheken via deze wetgeving gepositioneerd als een activiteit die centraal en niet lokaal wordt uitgevoerd. Deze taak behoort niet langer tot de verantwoordelijkheid van de individuele bibliotheken en de gemeentebesturen. Via een groeipad wordt een hiermee samenhangend bedrag uit het gemeentefonds genomen en op centraal niveau aan de bibliotheekbranche ter beschikking gesteld. Op landelijk niveau komt daarmee een toereikend budget voor digitale content beschikbaar. Op deze manier beschikken de bibliotheken gezamenlijk via een eenvoudige en efficiënte route over een substantieel budget voor de inkoop van digitale content. Doel hiervan is bibliotheken in staat te stellen de leden een relevante digitale collectie ter beschikking te stellen. De lokale

bibliotheken blijven verantwoordelijk voor specifieke lokale digitale content en specifieke lokale toepassingen.

Inkoop

De KB verricht namens de Staat de feitelijke inkoop, maar deze inkoop wordt uitsluitend verricht op voordracht van de openbare bibliotheken. De inhoudelijke keuzes blijven dus bij de bibliotheeksector liggen.

In stand houden van de landelijke digitale bibliotheek door de KB

Het is de taak van de KB om de landelijke digitale bibliotheek in stand te houden. Samenvattend houdt dit in ieder geval in: het beheer en de ontwikkeling van de landelijke digitale infrastructuur, de inkoop en contextualisering van e-content, het vaststellen van regels voor het gebruik van content van de digitale bibliotheek en – waar van toepassing – het vaststellen van tarieven voor de toegang tot auteursrechtelijk beschermde content. De KB legt daarbij verbindingen met andere publieke aanbieders van e-content. Doelgroep is het algemene publiek in brede zin, waarbij aandacht kan zijn voor specifieke doelgroepen.

De wijze waarop de instandhouding van de landelijke digitale bibliotheek plaatsvindt, beschrijft de KB elke vier jaar in haar instellingsplan. Het aparte onderdeel dat hiervoor wordt opgenomen heet het beheerplan landelijke digitale bibliotheek. Het instellingsplan wordt aan de Minister voorgelegd en op deze wijze kan de concrete uitwerking door de KB van de instandhouding door de Minister worden beoordeeld.

3.4. De fysieke bibliotheek

Een fysieke, ofwel een lokale bibliotheek, is een voor iedereen toegankelijke bibliotheekvoorziening die in overwegende mate door een of meerdere gemeenten wordt gesubsidieerd.

De openbare bibliotheek kent een fysieke en een digitale component. De fysieke bibliotheek is een lokale verantwoordelijkheid. De fysieke openbare bibliotheek omvat alles wat betrekking heeft op het verzamelen, beheren en uitlenen van fysieke media.

Bibliotheekfuncties

Een voor een ieder toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening omvat in ieder geval de volgende functies

- a. ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- b. bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- c. bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- d. organiseren van ontmoeting en debat; en
- e. laten kennis maken met kunst en cultuur.

(Zie ook hoofdstuk 4.2.)

Interbibliotheclair leenverkeer

Het interbibliotheclair leenverkeer is een essentiële schakel voor het functioneren van de fysieke bibliotheek. Het is een provinciale ondersteunende activiteit. Op grond van dit wetsvoorstel is de logistieke uitvoering van het interbibliotheclair leenverkeer een provinciale taak. Dat sluit aan bij de huidige praktijk. Het interbibliotheclair leenverkeer omvat niet alleen de logistieke diensten, maar ook het ter beschikking stellen van werken aan leden van andere bibliotheken en het doen van verzoeken hiertoe.

Naast de onderwerpen die betrekking hebben op de fysieke bibliotheek en gelden voor het stelsel als geheel, worden in deze wetgeving specifiek regels gesteld over het interbibliotheclair leenverkeer en de ondersteuning van de lokale bibliotheken door

provinciale ondersteuningsinstellingen. Voor dat laatste onderwerp wordt verwezen naar het hoofdstuk 5.2

4. Uitgangspunten van de bibliotheekwet

4.1. De publieke waarden van de openbare bibliotheek

De publieke waarden zijn:

- betrouwbaarheid
- onafhankelijkheid
- authenticiteit
- pluriformiteit
- toegankelijkheid.

De openbare bibliotheek is begin 20^e eeuw ontstaan in een tijd van informatie schaarste. Als maatschappelijk antwoord daarop hebben openbare bibliotheken brede collecties van fysieke informatiedragers opgebouwd, die tijdelijk ter beschikking kunnen worden gesteld aan leden. Met hun brede publieksbereik en algemene toegankelijkheid spelen de openbare bibliotheken een belangrijke rol bij de verspreiding van informatie, kennis en cultuur. In de wetsgeschiedenis van deze bepaling wordt de openbare bibliotheek gepositioneerd als publieke toegangspoort tot informatie, educatie en cultuur. De openbare bibliotheek onderscheidt zich daarbij fundamenteel van andere aanbieders van informatie door te functioneren vanuit een aantal publieke waarden: betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, authenticiteit, pluriformiteit, toegankelijkheid. Deze publieke waarden zijn zowel op het fysieke als op het digitale domein van toepassing.

In het digitale domein is geen sprake van informatietekort, eerder van informatie overvloed. De hierboven genoemde publieke waarden krijgen daarom in de digitale bibliotheek een andersoortige invulling. De taken van de openbare bibliotheek concentreren zich in het digitale domein op het publieksvriendelijk, gestructureerd en van context voorzien aanbieden van digitale vormen van informatie en cultuur met een toets op betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, authenticiteit en pluriformiteit. Het vergroten van mediawijsheid is daar een onderdeel van. De digitale openbare bibliotheek vervult deze taken voor het algemene publiek en voor het onderwijs en draagt daarmee bij aan de kenniseconomie. Aangezien steeds meer informatie alleen in digitale vorm ('born digital') bestaat, zou afwezigheid van de openbare bibliotheek in digitale domein op termijn voor de huidige bibliotheekgebruikers een verminderde toegang tot informatie, educatie en cultuur betekenen.

4.2. De maatschappelijke functies van de openbare bibliotheek

Deze vijf functies zijn:

1. het aanbieden van kennis en informatie via de uitleenfunctie
2. het bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie
3. het bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur
4. het laten kennismaken met kunst en cultuur
5. de bibliotheek als plaats voor ontmoeting en debat

De eerste drie functies ook wel aangeduid met 'lezen, leren en informeren' vormen van oudsher de kern van het bibliotheekwerk. In de praktijk van het openbare bibliotheekwerk is zichtbaar dat de functies 'kunst en cultuur' en 'ontmoeting en debat' in belang toenemen, terwijl de klassieke uitleenfunctie in belang afneemt. Zo ontwikkelen veel bibliotheken zich tot ontmoetingsplaatsen voor scholieren en studenten met

studieplekken en studiematerialen. Ook in regio's waar het voorzieningenniveau onder druk staat, wint de ontmoetingsfunctie aan belang. De drie klassieke functies 'lezen, leren, informeren' krijgen meer substantie en een grotere publiekswaarde, als deze worden uitgeoefend in combinatie met de functies 'kunst en cultuur' en 'ontmoeting en debat'. Zo krijgen de collecties van openbare bibliotheken meer reliëf en een groter gebruik door bijeenkomsten met schrijvers of door de verbinding van literatuur met andere uitingen van kunst en cultuur. De wet definieert wanneer sprake is van een openbare bibliotheek en biedt de fysieke bibliotheek de ruimte zich, afhankelijk van de lokale behoeften en mogelijkheden, te ontwikkelen. Om die reden hanteert de wet, mede in reactie op het advies van de Raad voor cultuur, vijf bibliotheekfuncties. Een beperking tot de drie klassieke functies 'lezen, leren en informeren' zou de openbare bibliotheek te veel inkaderen in haar huidige vorm. Voor alle duidelijkheid: een plek waar alleen debatten of lezingen van schrijvers plaatsvinden is uiteraard geen openbare bibliotheek.

De maatschappelijke functies van de openbare bibliotheek gelden ongeacht de verschijningsvorm: fysiek of digitaal. Zo kan in het digitale domein de functie 'ontmoeting en debat' de vorm hebben van online communities. Gemeenten hebben, gezien het decentrale karakter van het bibliotheekbeleid, grote vrijheid bij de wijze waarop zij invulling geven aan de maatschappelijke functies. In de praktijk zijn vele verschillende vormen zichtbaar. Het vervullen van deze functies geldt op het niveau van een bibliotheekorganisatie, niet op het niveau van individuele bibliotheeklocaties. Niet elke bibliotheekvestiging hoeft dus alle vijf de functies te vervullen. Voorwaarde is alleen dat de organisatie als geheel alle functies op een of andere wijze vervult. Veel voorkomend is de vorm van een centrale vestiging met filialen in wijken of in buurgemeenten. Ook kunnen bibliotheekfuncties georganiseerd worden in samenwerking met andere voorzieningen of in een gezamenlijke huisvesting. Voorbeelden van combinaties van verschillende voorzieningen in één of meerdere gebouwen, waarin samenwerking de sleutel is, zijn het zgn. Kulturhus, de bibliotheek als onderdeel van de brede school of van een cultureel centrum.

5. Rolverdeling tussen de overheden

De drie overheden zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het bibliotheeknetwerk.

Overheid	Verantwoordelijkheden	Uitvoerder
rijk	- Algemene stelselverantwoordelijkheid - Landelijke infrastructuur digitale bibliotheek incl. bekostiging van e-content - Voorziening voor personen met leesbeperking	Koninklijke bibliotheek
provincie	- ontwikkelen en ondersteunen innovaties - ondersteunen interbibliothecaire leenverkeer	Noord-Brabant: Cubiss
gemeente	- Lokaal bibliotheekwerk - Inspelen op trends en ontwikkelingen: 1. het belang van kennis neemt toe 2. mediawijsheid wordt onmisbaar 3. digitalisering zet door 4. het belang van netwerken en de 'community' neemt toe 5. de participatiesamenleving 6. cultureel ondernemerschap 7. demografische krimp en urbanisatie	Bibliotheek de Meierij Nieuwe toetreders - commerciële aanbieders - burgerparticipatie

5.1. Het Rijk

Eén landelijke digitale bibliotheek

De bibliotheekwet codificeert de afspraken in het Bibliotheekcharter over de taken van het Rijk. Het betreft de algemene stelselverantwoordelijkheid, de verantwoordelijkheid voor de landelijke infrastructuur van de digitale bibliotheek, de bekostiging van e-content en de voorziening voor personen met een leesbeperking. De onderstaande taken en verantwoordelijkheden en daarvoor noodzakelijke bevoegdheden worden belegd bij de Koninklijke Bibliotheek:

- a. het in standhouden van de landelijke digitale bibliotheek;
- b. het uitvoeren van landelijke stelseltaken voor het openbare bibliotheekwerk;
- c. het verzorgen van de leesvoorziening voor personen met een leesbeperking.

Via de bekostiging van de KB en het vierjaarlijkse instellingsplan heeft de Minister op hoofdlijnen invloed op de wijze waarop de KB deze taken uitvoert. De KB heeft een digitale agenda geformuleerd. Prioriteiten daarin zijn het toegang verschaffen tot alles wat in en over Nederland gepubliceerd is, het verbeteren van de nationale digitale informatie-infrastructuur, het onderhouden, presenteren en versterken van digitale collecties en het garanderen van duurzame opslag van digitale informatie.

5.2. De Provincie

Bovenlokale ondersteuning in het fysieke domein

De provincies en de provinciale ondersteuningsinstellingen hebben een belangrijke rol gespeeld in het proces van bibliotheekvernieuwing in de periode 2002 – 2007. In die periode lag de nadruk op kwaliteitsverbetering van de fysieke bibliotheek via opschaling. Dat gebeurde via de vorming van zogenaamde basisbibliotheken, waarbij kleinere bibliotheekorganisaties samen zijn gegaan in grotere organisatorische eenheden. Deze activiteiten zijn afgerond. Dat heeft gevolgen voor de rol van de provincies en provinciale ondersteuningsinstellingen bij het openbare bibliotheekwerk. Daarbij komt dat in het digitale domein een laag tussen centraal en lokaal niveau niet meer vanzelfsprekend is. De geografische indeling speelt hier geen rol. De bibliotheekwet laat de provinciale rol in stand, maar beperkt deze tot die terreinen, waar sprake is van een duidelijke meerwaarde. Dat betreft bovenlokale dienstverlening in het fysieke domein, zoals innovaties en het interbibliothecaire leenverkeer. Er is ruimte voor maatwerk bij de invulling van deze functies.

5.3. De Gemeente

Lokaal bibliotheekwerk

De gemeente is verantwoordelijk voor het lokale bibliotheekwerk. Deze verantwoordelijkheid heeft betrekking op de beschikbaarheid, de omvang en de kwaliteit. Lokale keuzes daarin bepalen het bekostigingsniveau. Wettelijke voorschriften over bekostigingsniveaus – bijvoorbeeld in de vorm van een voorgeschreven gemeentelijke bijdrage per inwoner – verhouden zich niet met het decentrale karakter van het bibliotheekwerk en met de algemene lijnen van de bestuursakkoorden tussen het Rijk en de andere overheden. De centrale organisatie van de digitale bibliotheek heeft als consequentie dat de lokale verantwoordelijkheid in hoofdzaak de fysieke bibliotheek betreft en in het digitale domein alleen specifieke lokale toepassingen. Dit betekent een taakverandering voor lokale bibliotheken en gemeenten.

Keuze voor nieuwe toetreders ofwel commerciële bibliotheekwerk aanbieders

In algemene zin kan gezegd worden dat er in Nederland geen commerciële bibliotheken zijn. Hiermee wordt bedoeld op organisaties die zonder subsidie, tegen marktprijs (fysieke en digitale) boeken verhuren of uitlenen. In de praktijk willen bestuurders van gemeenten dat voor hun inwoners een bibliotheekvoorziening beschikbaar blijft,

waardoor in enkele gemeenten aan een commerciële partij een budget is verstrekt om de gewenste diensten te leveren. Indien aan de voorwaarden van de Wsob – zoals het vervullen van de 5 functies (zie hierboven 4.2.) – wordt voldaan, past deze vorm binnen het Nederlands openbaar bibliotheekstelsel. Om deel uit te maken van het netwerk moet een nieuwe toetredster ook aan de eisen voldoen. Hiervoor wordt u verwezen naar 6.2. hieronder ‘Activiteiten in het netwerk’.

5.3.1. Geen zorgplicht gemeenten

Veel bibliotheken stellen voor de positie van de lokale bibliotheek te verankeren via een bekostigingsplicht voor gemeenten. Een bekostigingsplicht of zorgplicht verhoudt zich niet tot de algemene beleidslijn bestuurlijke verantwoordelijkheden op een zo laag mogelijk niveau te leggen. Ook zou - conform de systematiek van de Financiële verhoudingswet – geregeld moeten worden dat de financiële consequenties van een zorgplicht of bekostigingsplicht kunnen worden opgevangen door de gemeente. Daar is binnen de OCW- of rijksbegroting geen financiële ruimte voor.

5.3.2. Certificering lokaal bibliotheekwerk

Enkele bibliotheken stellen voor aan openbare bibliotheken de eis te stellen dat zij voldoen aan de geldende eisen voor certificering door Stichting Certificering Openbare Bibliotheken (SCOB). Het openbare bibliotheekwerk kent een goed functionerend certificeringssysteem. Het is een systeem van zelfregulering. Indien dit systeem in de wet zou worden opgenomen, heeft dit als consequentie dat de minister de verantwoordelijkheid krijgt op het niveau van individuele bibliotheken te bepalen of deze wel of niet een bibliotheek zijn in de zin van deze Wet. Een dergelijke rol verhoudt zich niet met het decentrale karakter van het lokale bibliotheekwerk. De opmerkingen hebben daarom niet geleid tot een aanpassing van het voorstel.

Eind 2014 is een nieuwe certificeringsnorm 2014 – 2017 ‘Zichtbare waarde’ vastgesteld. Het bibliotheekveld is sterk in ontwikkeling. Er is gekozen voor een aanpak, waarbij de toetsing zich op de centrale opgaven en dilemma’s van de bibliotheek richt. Het cyclische karakter, de toekomstbestendigheid en het zichtbaar maken van maatschappelijke meerwaarde worden in de norm benadrukt.

5.3.3. Uitname uit het gemeentefonds

Uit overwegingen van inkoopkracht en efficiency vindt de inkoop van e-content centraal plaats. Hiervoor wordt bij invoering van de wet een bedrag uit het gemeentefonds genomen. De hoogte van dit bedrag wordt onder meer bepaald aan de hand van de ontwikkelingen in de omvang van het digitale aanbod. E-content wordt centraal ingekocht. Lokale bibliotheken hoeven deze uitgaven daardoor niet meer te doen. Hier is sprake van een taakmutatie van lokaal naar centraal niveau.

De uitname uit het gemeentefonds is het resultaat van een bestuurlijke afspraak met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Overeengekomen is dat de rijksoverheid verantwoordelijk is voor de bekostiging van de landelijke digitale infrastructuur. De branche zorgt er voor dat er structureel een substantieel budget beschikbaar is voor de centrale inkoop van e-content. Om dit te garanderen wordt een bedrag uit het gemeentefonds genomen. Deze combinatie van bekostiging van de infrastructuur en bekostiging van de content is essentieel om te komen tot een volwaardige digitale bibliotheek. De suggesties op dit onderwerp hebben niet geleid tot een aanpassing van het wetsvoorstel.

6. Versterking netwerkarakter bibliotheekstelsel

6.1. Een netwerk van bibliotheekorganisaties

De bibliotheekwet versterkt het netwerkarakter van het Nederlandse bibliotheekstelsel en gaat uit van één netwerk waarin alle openbare bibliotheekvoorzieningen gezamenlijk – fysiek en digitaal – functioneren. Het gaat dan om de door gemeenten bekostigde openbare bibliotheken, de door de provincie bekostigde provinciale ondersteuningsinstellingen en door het Rijk bekostigde landelijke digitale bibliotheek.

Het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen werkt als één geheel samen en bedient de gezamenlijke gebruikers van deze bibliotheken. Dit vereist dat zij in ieder geval gebruik maken van een gemeenschappelijke catalogus, deelnemen aan het interbibliothecaire leenverkeer en aan de landelijke digitale infrastructuur. Hun collecties vormen gezamenlijk de collectie Nederland. Bij collectievorming baseren zij zich op een gezamenlijk collectieplan. Daarnaast organiseren zij samenwerking met en ondersteuning van het onderwijs.

6.2. Activiteiten in het netwerk

Nationale bibliotheekcatalogus

Alle deelnemers aan het netwerk maken gebruik van één gemeenschappelijke catalogus. Daardoor zijn alle materialen van alle deelnemers aan het netwerk beschikbaar voor alle bibliotheekleden. Deze collectie omvat fysieke en digitale materialen. Op die manier wordt invulling gegeven aan de gedachte van één Collectie Nederland.

Interbibliothecair leenverkeer

Voor een lid van een bibliotheek uit het netwerk staan alle materialen van alle bibliotheken ter beschikking. Uitleningen vanuit andere bibliotheken zijn mogelijk door middel van het interbibliothecaire leenverkeer (IBL). Het IBL heeft alleen betrekking op fysieke werken.

Gezamenlijk collectieplan

Bibliotheken streven er vanuit hun publieke waarden naar representatieve collecties op te bouwen en zo veel mogelijk aan de vraag van de leden tegemoet te komen. Tegelijkertijd hoeft niet elke bibliotheek alles in de eigen collectie te hebben. Tegen deze achtergrond stellen bibliotheken hun collecties samen. Per saldo is de Nederlandse bibliotheekcollectie het resultaat van de individuele beslissingen van lokale bibliotheken, provinciale ondersteuningsinstellingen en gespecialiseerde bibliotheken. Een evenwichtige en efficiënte collectieopbouw vraagt sectorbrede afstemming op basis van een gemeenschappelijk kader. Dat is op dit moment niet het geval. Het gezamenlijk collectieplan voorziet in deze lacune. Doel van het collectieplan is het tot stand brengen van een gemeenschappelijk kader voor collectievorming door de deelnemers aan het bibliotheeknetwerk. Het plan beschrijft de principes voor collectievorming, maar schrijft niet voor welke individuele titels individuele bibliotheken zouden moeten aanschaffen. Dat is een verantwoordelijkheid van de bibliotheekorganisaties zelf. Onderwerpen van het collectieplan zijn onder meer: de mate waarin individuele bibliotheken zelf dan wel in groter verband aan de lokale vraag voldoen en de representativiteit van de collectie voor het aanbod van in het Nederlandse taalgebied uitgegeven werken. De KB is verantwoordelijk voor de totstandkoming en vaststelling van het plan. Het plan wordt opgesteld in samenwerking met de deelnemers aan het bibliotheeknetwerk. De huidige transitie, waarin digitale media in aantal toenemen en fysieke media in aantal afnemen, vergroot het belang van een collectieplan. Zo zullen van titels die digitaal beschikbaar

zijn, minder fysieke exemplaren nodig zijn. Het collectieplan biedt de mogelijkheid de fysieke en digitale collectie als één geheel te benaderen. Mediakosten vormen een substantieel deel van de uitgaven van de openbare bibliotheken (circa 15%). Na personeelskosten en huisvestingskosten is het in omvang de derde uitgavenpost op de begroting. Er valt voor de gebruikers en voor de bibliotheken winst te behalen, als bibliotheken met elkaar afspraken maken over de aanschaf van media.

Gemeenschappelijke digitale infrastructuur

Om in technische zin als netwerk te kunnen functioneren is deelname aan een gemeenschappelijke digitale infrastructuur vereist. Essentiële onderdelen daarvan zijn: de gemeenschappelijke catalogus, de centrale verzameling van gegevens over de gebruikers en het gebruik en een website op basis van uniforme specificaties.

Uniforme ledenadministratie en algemene voorwaarden

Voor het functioneren als netwerk is het noodzakelijk dat de bibliotheken hun ledenadministratie op uniforme wijze inrichten en actuele algemene voorwaarden hanteren. De bibliotheekwet verwacht van de bibliotheekorganisaties dat zij deze onderwerpen in gezamenlijkheid regelen. Dit ondersteunt ook het voornemen van de bibliotheekbranche om te komen tot één landelijke bibliotheekpas.

Ondersteuning van onderwijs en educatie

Bibliotheken vervullen hun functies voor de individuele leden, maar ook voor maatschappelijke organisaties. Bijvoorbeeld op het terrein van onderwijs en cultuur. Op deze manier worden in samenwerking met het onderwijs programma's voor leesbevordering, bestrijding van laaggeletterdheid en mediawijsheid uitgevoerd. De samenwerking krijgt in de praktijk vooral vorm op lokaal en regionaal niveau.

6.3. Netwerkverantwoordelijkheid

Onze Minister, de provinciebesturen, de gemeentebesturen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen. Zij bevorderen dat een door hen gesubsidieerde of in stand gehouden openbare bibliotheekvoorziening aan de verplichtingen voldoet. Bij een voorgenomen besluit van een partij dat tot gevolg heeft dat een openbare bibliotheekvoorziening ophoudt te bestaan of redelijkerwijs niet meer kan voldoen aan de verplichtingen in deze wet, overlegt zij eerst met de andere partijen op wie dit van invloed kan zijn. Zo nodig maken zij afspraken over de toegankelijkheid van een openbare bibliotheekvoorziening voor het betrokken algemene publiek.

7. Toegang tot lidmaatschap

De bibliotheekwet (Wsob) is meer gebaseerd op het uitgangspunt dat iedere inwoner van Nederland toegang heeft tot informatie en cultuur. Dit betekent dat iedere inwoner van Nederland gebruik moet kunnen maken van de fysieke en/of digitale diensten van de openbare bibliotheek.

7.1. Bibliotheekgebruiker

In de praktijk zijn twee vormen van bibliotheekgebruik te onderscheiden: gebruik als bezoeker en gebruik als klant. Bezoekers kunnen ter plekke in de publieke ruimte van het bibliotheekgebouw boeken, kranten en tijdschriften inzien zonder dat sprake is van uitlending. Dit staat voor iedereen open. Er is geen formele relatie tussen de bezoeker en de bibliotheek nodig. Zodra sprake is van uitlending vanuit de collectie is de relatie minder

los en is een overeenkomst tussen de klant en de bibliotheek noodzakelijk. In het algemeen spraakgebruik wordt deze juridische relatie tussen de klant en de bibliotheek aangeduid met de term 'lidmaatschap'. In formele zin is niet zozeer sprake van 'lidmaatschap' en 'leden' – de openbare bibliotheek is geen vereniging – maar van 'geregistreerde gebruikers'. Uit praktische overwegingen wordt echter aangesloten bij de gangbare termen 'lid' en 'lidmaatschap'.

Net als bij de fysieke bibliotheek valt ook bij de digitale bibliotheek een onderscheid te maken tussen vrij gebruik en gebruik waarvoor een registratie nodig is. De digitale bibliotheek omvat auteursrechtelijk beschermde en niet auteursrechtelijk beschermde werken en diensten. De niet beschermde werken en diensten zijn voor iedereen, waar ook ter wereld, vrij toegankelijk. Voor de toegang tot auteursrechtelijk beschermde werken en diensten is een gebruikersregistratie vereist. Iedereen die in Nederland als ingezetene is ingeschreven, kan zich als gebruiker van de digitale bibliotheek laten registreren. Het is daarbij niet noodzakelijk lid te zijn van een fysieke bibliotheek. Het is mogelijk dat het aantal leden van de fysieke bibliotheek zal dalen ten gunste van het aantal leden van de digitale bibliotheek. Dit nadeel weegt echter niet op tegen de nadelen voor de gebruiker van het verplicht koppelen van een lidmaatschap. Naast de huidige bibliotheekleden zal de digitale bibliotheek namelijk een nieuwe doelgroep aantrekken. Dit is een groep die geïnteresseerd is in het lezen en lenen van e-books, maar niet naar de lokale bibliotheek wil toegaan en ook niet voor het fysieke aanbod wil betalen. Bij het koppelen van het lidmaatschap zou deze groep niet bereikt worden. Deze gebruiker kan via de digitale bibliotheek wel op de hoogte gehouden worden van de vindplaats en activiteiten van de lokale bibliotheek, wat een later bezoek of lidmaatschap kansrijker maakt. Voor de gebruiker die zowel lid wil zijn van de lokale als de digitale bibliotheek, is dat uiteraard ook mogelijk. Het lidmaatschap van de Nederlandse openbare bibliotheek kent hiermee in totaal drie varianten: alleen fysiek lid, alleen digitaal lid en fysiek en digitaal lid. In de bibliotheekbranche leeft het voornemen te komen tot één landelijke bibliotheekpas die deze verschillende vormen van lidmaatschap kan overkoepelen. De bepalingen ten aanzien van toegang en lidmaatschap zijn zo geformuleerd dat deze aan de branche de ruimte bieden tot een dergelijke bibliotheekpas te komen.

7.2. Jeugdcontributie

De bibliotheekwet bevat een bepaling die jeugd tot 18 jaar vrijstelt van het betalen van contributie voor het gebruik van de fysieke bibliotheek. Doel van deze bepaling is jeugd zonder toegangsdrempel in contact te brengen met lezen, literatuur en cultuur. Bij wijze van uitzondering op deze regel is contributieheffing voor de jeugd mogelijk, indien het college van burgemeester en wethouders daartoe besluit. De contributie mag dan maximaal 50% van de contributie voor volwassen leden bedragen. Waar wel jeugdcontributie wordt geheven, is dit vaak voor de groep 16- en 17-jarigen. Gemeenten die jeugdcontributie heffen, zien dit als een instrument voor gewinning aan de kosten van de dienstverlening. In de praktijk stelt het grootste deel van de gemeenten en bibliotheken de jeugd vrij van contributie. Tegen deze achtergrond is het invoeren van een algehele en ongeclausuleerde verplichting tot vrijstelling van jeugdcontributie een te zwaar bestuurlijk middel. Het wetsvoorstel handhaaft daarom de bestaande situatie.

Overwogen is voor het digitale domein eenzelfde regeling van contributievrijstelling voor de jeugd te treffen als in het fysieke domein. Daar is om de volgende redenen van afgezien. Uitlening van fysieke werken vindt plaats op basis van een beperking van het leenrecht. Dat wil zeggen dat openbare bibliotheken fysieke werken zonder voorafgaande toestemming van de rechthebbende kunnen uitleenen. Dit regime is niet van toepassing op digitale werken (zie verder hoofdstuk 7). Voor de uitlening van e-content zijn daarom overeenkomsten met uitgevers nodig. Deze overeenkomsten zullen

naar verwachting uitgaan van een bedrag per uitlening. Voor de inkoop van e-content is een gelimiteerd bedrag beschikbaar. Als jeugdleden alle e-content kosteloos zouden kunnen lenen, zou dit een onevenredig groot beslag op het budget voor e-content kunnen leggen. Ook zou het kosteloos ter beschikking stellen van e-content de zich ontwikkelende markt van het e-book kunnen schaden. Bij het bepalen van de tarieven voor het gebruik van e-content door de jeugd kan rekening worden gehouden met beleidsdoelen als het stimuleren van het lezen en de kennismaking met literatuur en cultuur. De Minister kan daarover afspraken maken met de KB.

7.3. Regeling gebruikers e-books

De wet handhaaft de bestaande regelingen ten aanzien van lidmaatschap en contributie voor de fysieke bibliotheek. Omdat de markt van het e-book in ontwikkeling is, bevat de bibliotheekwet geen bepalingen over de financiële condities voor de toegang tot een e-book. KB kan na overleg met vertegenwoordigers van de lokale bibliotheken tarieven vaststellen voor de toegang tot digitale werken of het gebruik van digitale diensten of bronnen, rekening houdend met de publieke taak van de openbare bibliotheek en de financiële mogelijkheden. Bij het vaststellen van tarieven hoort de KB wel de Minister.

8. Ambitieniveau en accenten gemeente Boxtel

8.1. Toekomstbestendig bibliotheekwerk gemeente Boxtel

De economische crisis heeft ook gevolgen voor de gemeente Boxtel, waardoor zij de komende jaren gedwongen is te bezuinigen en impopulaire maatregelen te nemen en ambities bij te stellen. In deze financieel mindere periode en het tijdvak waarin de transitie van het bibliotheekwerk plaatsvindt, is het essentieel om het ambitieniveau aan te geven waarbinnen de uitwerking van de invulling van de toekomstbestendige bibliotheekvoorziening gemeente Boxtel concreet kan worden vormgegeven. Dit geeft mogelijkheden om in samenwerking met de bibliotheek, lokale en andere culturele en maatschappelijke partners beter aan te sluiten op de lokale wensen en behoeften. En aan te geven welk belang en welke functie een openbare bibliotheekvoorziening voor de inwoners van de gemeente Boxtel heeft, vanuit welke waarden de bibliotheekwerk opereert en hoe men de bibliotheekvoorziening sterker kan verbinden met andere maatschappelijke domeinen.

8.2. Publieke waarden en maatschappelijke functies

De bibliotheekvoorziening Boxtel functioneert vanuit de publieke waarden te weten betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, authenticiteit, pluriformiteit en toegankelijkheid. De essentie van het bibliotheekwerk bestaat uit de vijf maatschappelijke functies:

1. het aanbieden van kennis en informatie via de uitleenfunctie
2. het bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie
3. het bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur
4. het laten kennismaken met kunst en cultuur
5. de bibliotheek als plaats voor ontmoeting en debat

8.3. Profiel bibliotheekwerk Boxtel

Het bibliotheekwerk heeft zowel een cultuur-innovatief en sociaal-educatief profiel. Voorbeelden hiervan zijn:

Sociaal-educatief:

- een taal- en mediaprogramma voor volwassenen;

- een combinatie van lees-en boekenruil punt met andere maatschappelijke voorzieningen;
- bibliotheek op school in combinatie met uitleenpunt in Liempde.

Cultureel-innovatief:

- SintLucas etalage/shop in de bibliotheek met ontwerpen (oud-) studenten;
- een fysieke bibliotheek in een gebouw met andere (maatschappelijke) voorzieningen.

8.4. Versterking lokale coalities en maatschappelijke initiatieven

Bij de herpositionering van de bibliotheekfuncties moet een sterkere verbinding tussen de openbare bibliotheken en andere maatschappelijke domeinen als cultuureducatie, erfgoed, media, onderwijs en volwasseneneducatie worden gelegd. Samenwerking met het onderwijs is een vast bestanddeel van de taken van de openbare bibliotheek. Accent bij de samenwerking ligt hierbij op -van aanbodgericht naar vraaggericht - voor het verkrijgen van een nog betere aansluiting op de wensen en behoeften van het onderwijs en andere maatschappelijke partners. De focus verplaatst zich van de functie het 'boeken uitleenen' naar 'meer ruimte bieden voor innovaties', zoals vernieuwende invalshoeken, verbindingen, samenwerkingsvormen, activiteiten, programma's en concepten voor boekenvoorziening.

8.5. Prioriteiten doelgroepen

Jeugd & Onderwijs

- De schoolbibliotheken jeugd 0 t/m 12 jaar
- Media pedagogisch programma

Jongeren & Volwassenen

- Fysieke Bibliotheek vanaf 12 jaar
- Taal- & media-educatie gericht op volwassenen in kwetsbare positie waaronder inburgeraars, laaggeletterden, ouderen, minima, digibeten
- Volwassen in het algemeen

8.6. Uitvoering van het bibliotheekwerk gemeente Boxtel

Het bibliotheekwerk Boxtel bestaat uit vijf maatschappelijke bibliotheekfuncties. De uitvoering van deze functies kunnen door meer dan een partner worden uitgevoerd.

8.7. Uitgangspunten van de toekomstige bibliotheekfuncties

- een fysieke bibliotheekvoorziening (tussen de 450 m2 en 550 m2 conform landelijke behoefteberekening voor Buxtels niveau) moet toegankelijk blijven in de gemeente Boxtel;
- de beschikbaarheid van boeken staat voorop waarbij de bibliotheekfunctie ook een toekomstgericht (media) educatief aanbod bevat;
- de jeugdcollectie blijft op de fysieke bibliotheekvoorziening in Boxtel en voor het primair onderwijs in Liempde en Lennisheuvel de mogelijkheden onderzoeken voor de jeugdcollectie op maat voor op school;
- de bibliotheekfunctie moet sterker worden gericht op kwetsbare prioriteitsgroepen;
- de bibliotheekfunctie sluit aan op de vraag van het onderwijs en de doorgaande leeslijn wordt versterkt;
- de bibliotheekfuncties zijn innovatief en gericht op versterking van lokale coalitievorming met andere maatschappelijke voorzieningen;
- het financiële kader is € 533.000,-

8.8. Evaluatiebepaling

In de bibliotheekwet is een evaluatiebepaling opgenomen vanwege de snel veranderende omstandigheden in het bibliotheekwerk. Met name de digitalisering zorgt voor constante veranderingen. Binnen vijf jaar na inwerkingtreding van de wet zal daarom gekeken worden hoe het bibliotheekstelsel zoals opgebouwd in deze wet functioneert. In het verlengde hiervan wordt u voorgesteld de bibliotheekfuncties jaarlijks te evalueren en de uitgangspunten zoals beschreven bij 8.7 als criteria te hanteren.

9. Aanbeveling

Het ambitieniveau en de accenten zoals weergegeven in hoofdstuk 8 zijn gebaseerd op de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) en op basis van de inzichten uit het coalitieakkoord 2014-2018 te weten:

- voorzieningenniveau handhaven en versterken door samenwerking, met name ook op het terrein van welzijn, onderwijs en zorg, het is daarbij van belang om creatief en inventief op zoek te gaan naar nieuwe, onverwachte verbindingen;
- samenwerking tussen ondernemers, onderwijs, overheid en overige partijen (de 4 O's) verbeteren met daarbij bijzondere aandacht voor samenwerking met het MBO (SintLucas, Helicon) en andere onderwijspartners;
- inzet op creatieve keuzes teneinde stevige financiële taakstellingen te realiseren;
- kanteling/decentralisatie van grote instituties, dichter naar de gebruiker;
- inzetten op behoud en versterking van onderwijs en het aanbieden van dienstverleningspakketten op maat.

U wordt om bovenstaande redenen geadviseerd in te stemmen met het voorgestelde ambitieniveau en de accenten zoals beschreven in hoofdstuk 8. En voor het vervolgtraject de uitgangspunten van 8.7. te hanteren om gericht invulling te gaan geven aan een toekomstbestendige bibliotheekvoorziening in de gemeente Boxtel.

10. Vervolgtraject en planning

De gemeente Boxtel gaat in samenwerking met het onderwijs, bibliotheek en andere partners de kaders die u d.m.v. de nota heeft vastgesteld concreet vertalen in een toekomstbestendige bibliotheekvoorziening gemeente Boxtel.

Om een goed beeld te krijgen van diverse nieuwe vormen van bibliotheekvoorzieningen wordt u uitgenodigd om deel te nemen aan een excursie bibliotheekvoorzieningen.

DIGITALE BIBLIOTHEEK

Bronnen:

Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2014-470.html?zoekcriteria=%3fzkt%3dUitgebreid%26pst%3dStaatsblad%257CStaatscourant%26vrt%3dbibliotheek%26zkd%3dInDeGeheleText%26dpr%3dAnderePeriode%26spd%3d20141205%26epd%3d20141205%26sdt%3dDatumPublicatie%26ap%3d%26pnr%3d1%26rpp%3d10&resultIndex=3&sorttype=1&sortorder=4>

Grijp de kansen van de nieuwe bibliotheekwet

http://www.debibliotheken.nl/fileadmin/documenten/belangenbehartiging/2015_bibliotheekwet_grijp-de-kansen-van-de-nieuwe-wsob_vob_printversie.pdf

Lokaal bibliotheekwerk, een handreiking voor gemeenten

http://www.vng.nl/files/vng/201501_handreiking_lokaal_bibliotheekbeleid_2015.pdf

http://www.debibliotheken.nl/fileadmin/documenten/branche/2014_Bibliotheken-in-Nederland_rapportage_ProBiblio_siob

<http://jeugdjournaal.nl/item/772282-steeds-meer-bibliotheken-op-school.html>

Bibliotheek op School (dBos): 'mooi programma met groot nadeel

http://www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht/bericht/100006334/bibliotheek_op_school_dbos_e2_80_98mooi_programma_met_groot_nadeel_e2_80_99

Commercieel bibliotheekwerk: doel heiligt de middelen

<http://warekennis.nl/wordpress/commercieel-bibliotheekwerk-doel-heiligt-middelen/>

Bibliotheek van de toekomst

<http://www.siob.nl/kennisbank/documenten/bibliotheek-van-de-toekomst/item2582>

De bibliotheek levert waarde, strategie 2012 -2016 Vereniging van Openbare bibliotheken

<http://catalogus.boekman.nl/pub/P12-0453.pdf>

De bibliotheekwet 2015 en de gevolgen voor de gemeenten – Questum

http://questum.nl/files/541e894b0f656_Q_Bibliotheekwet%202015%20en%20de%20gevolgen%20voor%20gemeenten.pdf

Vernieuwing bibliotheken

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/letteren-en-bibliotheken/vernieuwing-bibliotheken>

Durfl- Cubiss

www.cubiss.nl/sites/default/files/bestanden/DURF

Gemeenten regierol in taalachterstanden

<https://www.vng.nl/onderwerpenindex/onderwijs/onderwijsachterstandvve/nieuws/gemeenten-regierol-in-aanpak-taalachterstanden>

Presentaties Regionale bijeenkomst Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen VNG d.d. 15 april 2015

<http://congresenstudiecentrum.nl/onze-diensten/hand-outs/handouts-regionale-bijeenkomst-wsob-eindhoven-15-april.aspx>

<https://www.biebtobieb.nl/berichten/12263>

Brief minister Actieprogramma taal (6 maart 2015)

<http://www.vng.nl/files/vng/20151903-brief-actieprogramma-taal.pdf>

<http://www.debibliotheken.nl/bedrijfsvoering/organisatie/bestuur-en-toezicht>

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/documenten-en-publicaties/circulaires/2014/06/06/taakmutatie-2015-mei-2014-xls.html>